

ALISHER NAVOIY GʻAZALLARIGA SHARHLAR

Erkin Vohidov, Najmiddin Komilov

ERKIN VOHIDOV

JUNUN VODIYSIDA

Ulugʻ Navoiyning har biri bir jahon maʼno, bir olam his toʻygʻu ifoda qilguchi baytlarini takror-takror oʻqib har safar koʻnglimiz surur va hayajon bilan toʻladi, har safar bu olmos satriklarning yangi qirralarini kashf qilamiz, yangi-yangi maʼno tovlanishlarini koʻrib hayratlanamiz.

Navoiy baytlari bizning hayotimizga bolalikdan, dastlabki oʻqish kitoblari bilan kirib keladi. Biz ilk bor buyuk shoirni donishmand muallim sifatida taniymiz, «olim boʻlsang, olam seniki» deb aytgan ustoz sifatida oʻrganamiz. Soʻng oʻsmirlik, yigitlik faslida bizga Navoiy muhabbat, vafo darsini beradi.

Yoniq ishqiy baytlarni yon daftarimizga koʻchirib yozamiz, ilk sevgi maktublariga qoʻshib bitamiz. Vaqt oʻtishi bilan buyuk Alisher koʻz oldimizda faylasuf sifatida namoyon boʻladi, bizga hayot darsini oʻrgatadi, uning sevinch va anduhlari, zavqu jafolarini soʻzlab dunyo haqidagi tasavvur doiramizni kengaytiradi.

Junun vodiysigʻa moyil koʻrarmen joni zorimni,

Tilarmen bir yoʻli buzmoq buzulgʻon roʻzgʻorimni.

Mana shu matlaʼ bilan boshlanuvchi gazal oʻzbekning xonadonida dam-badam mehmon boʻladi. Uni mashhur hofizlarimiz maqom yoʻllarida juda taʼsirli ijro etganlar.

Bu gʻazal dunyoning gʻamu anduhidan zardob boʻlgan shoir qalbining afgʻonidir.

Inson yuragi va tafakkuri haddan ziyod sevinchni ham, gamni ham qabul qilolmaslik xususiyatiga ega. Tuygʻularning ofatli seli kishini telba qiladi. Shoir oʻz jonini junun, yaʼni telbalik vodiysiga moyil koʻradi, buzulgan hayot-roʻzgʻori uni aqldan ozdirgani, endi telbalikni boʻyinga olib dashtu sahrolar kezishdan oʻzga iloji qolmaganini va telbalik-buzish, vayron qilish ekan, demak buzilgan hayotini bir yoʻla vayron qilmoq tilagini faryod bilan ifsho qiladi:

Junun vodisigʻa moyil koʻrarmen joni zorimni,

Tilarmen bir yoʻli buzmoq buzulgʻon roʻzgʻorimni.

Shoir dunyodan shunchalar koʻngli qolgan, sovuganki, oqibatsiz odamlardan shunchalar mehri qaytganki, bu hayotdan hech bir nishonsiz yoʻq boʻlib ketinshi tilaydi. Inson jismi-ku xoki gʻubor boʻlmoqqa mahkum, lekin shoir istagi —